

Akadémiai doktori értekezés
tézisei

Vonyó József

Gömbös Gyula és a hatalom

Egy politikussá lett katonatiszt

Pécs, 2015

I. A KUTATÁSI TÉMA A DISSZERTÁCIÓ CÉLKITŰZÉSEI

Gömbös Gyulát – Horthy Miklós kormányzó és Bethlen István miniszterelnök mellett – a két világháború közötti Magyarország harmadik legbefolyásosabb politikusaként tartják számon. Gömbös jelentőségét elsősorban az adta, hogy – részben a két politikustárssal azonos, vagy legalább elemeiben hasonló célokat követve – haláláig a bethleni rendszert megváltoztatni akaró nemzeti (jobboldali) radikális irányzat vezető személyisége, „vezére” volt. Jelentős hatást gyakorolt társadalmi csoportok nézeteinek, politikai mentalitásának alakulására. Ez is indokolja, hogy mintegy másfél évtizeddel Gergely Jenő két életrajzi kötete után ismételten mérlegre tegyük életpályáját, politikai tevékenységét és annak hatásait.

Nem szokványos, az életpálya vagy annak egy (például a politika porondján eltöltött) szakasza mindenre kiterjedő ismertetésére törekszünk. Gömbös Gyula *hatalomhoz fűződő viszonyát* kívánjuk feltárni és bemutatni, az ezzel kapcsolatos kérdésekre keressük a választ. Milyen indíttatásból, milyen hatásokra törekedett mindenáron hatalmi pozícióba jutni? Milyen szerepe volt ebben személyiségének, s mennyiben függött ez azoktól a társadalmi, politikai körülményektől, amelyekben tevékenykedett? Mit kívánt elérni a hatalom birtokában, és célja megvalósítása során milyen eszközöket, módszereket alkalmazott? Nem utolsó sorban: milyen hatása volt hatalomgyakorlásának szűkebb és tágabb környezetére – miniszterelnökként az egész ország életére?

Abból indultunk ki, hogy egy politikus tevékenységének hatását és jelentőségét számos tényező befolyásolja. Függ a történeti szituációtól, azoktól a nemzetközi és hazai viszonyoktól, melyek kihívások elé állítják, és függ magától a személyiségtől. A személyt illetően meghatározó jelentőségű a politikai hitvallás, mely determinálja céljait. Másrészt felkészültsége: az a tudásanyag, amelyet felhalmozott a gazdaság, a társadalom, az államszervezet működéséről, a kulturális élet természetéről, a nemzetközi hatalmi viszonyok alakulását formáló tényezőkről, mindarról, amit egy sikeres politikusnak ismernie kell, illetve azoknak a képességeknek és annak az eszköztárnak a birtoklása, amelyek segítségével ismereteit kamatoztathatja politikai céljai megvalósítása érdekében. Mindezt személyisége is jelentősen befolyásolja, amelyet elsősorban a környezeti hatások befolyásolják: a *családi* és *iskolai* nevelés, a tanult szakma tartalma, a szűkebb és a tágabb társadalmi környezet. E tényezők hatásainak érvényesülését nemcsak önnön tartalmuk határozza meg, hanem a „befogadó” személyisége is.

A fentiek miatt elsősorban arra törekszünk, hogy bemutassuk milyen ismereteket szerzett, hogyan vélekedett Gömbös a magyar társadalom életének, az

ország belső és külpolitikai helyzetének különböző kérdéseiről, s erre vonatkozó nézetei miként alakultak élete, politikai pályája különböző szakaszaiban. Elsősorban nem *ismertetni* akarunk, hanem *megérteni*. Azaz jobban érdekel bennünket a „miért?” a „mi”-nél. A tekintetben: Miért az adott szavakat mondta ki, miért az általa elkövetett cselekedeteket választotta egy adott szituációban? Miért éppen ő vált ki és jutott vezető szerephez különböző szituációkban, holott az általa irányítottak között nagy számban akadtak nála sokkalta felkészültebb politikusok? A megértés nem kritikátlan elfogadást jelent, hanem azt a szándékot, hogy beleéljük magunkat hősünk helyzetébe, s az ő korának viszonyait, az őt ért szellemi, egzisztenciális, érzelmi hatásokat mérlegelve ítéljük meg szavait és tetteit. A rendelkezésére álló lehetőségek, alternatívák ismeretében ítéljük meg, helyesen értékelt-e helyzeteket, és megfelelő megoldásokat választott-e. Azt is vizsgálnunk kell, hogy egész politikai tevékenysége milyen folyamatokat generált, erősített fel vagy fojtott el – halála után is befolyásolva ezzel az ország sorsának alakulását.

Az értekezés egy több évtizedes kutatómunka eredményeinek összegzése.

II.

A FELDOLGOZÁS FORRÁSAI ÉS MÓDSZEREI

Nehézségekbe ütközik, aki teljes értékű áttekintést kíván adni Gömbös életéről és politikájáról, mivel az életpálya egyes szakaszaiban nem vagy csak töredékesen támaszkodhat eredeti, megbízható forrásokra. Gömbös nem írt naplót és memoárt, levelezésének csak töredékei, egyes darabjai maradtak fenn.

Nem őrzik eredeti dokumentumok helyzetének, magatartásának elemeit és jellemzőit a Murgán töltött első nyolc és fél évéből. Soproni iskoláiból is csak szórványosan találhatunk fontos adatokat tartalmazó iratokat, kiadványokat. A pécsi Honvéd Hadapródiskola dokumentációja a város szerb megszállásának áldozatává vált, s későbbi katonai iskoláiról, illetve szolgálatairól is többnyire csak áttételes információkkal rendelkezünk. Önálló pártja, az ellenzéki Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő) Párt történetéről és működéséről, egyáltalán az ellenzékben töltött években kifejtett tevékenységéről is jobbra csak a párt vezetőinek különböző fórumokon elhangzott és a sajtóban közölt beszédeiből tájékozódhatunk. E hiányokat részben pótolja fiának, Gömbös Ernőnek irathagyatéka és az alább jelzett további – zömmel másodlagos – források.

Gazdag, levéltárakban őrzött, részben nyomtatásban megjelent forrásanyag áll viszont rendelkezésünkre képviselői működéséről, kormányfői és honvédelmi miniszteri tevékenységéről, továbbá az általa átszervezett kormánypárttól, a Nemzeti Egység Pártjáról (NEP). E tekintetben különösen fontosak a törvényhozás működésével kapcsolatos kiadványok valamint az 1920–1930-as évek levéltári

dokumentumaiból készült forrásközlések. A pártszervezéssel és a NEP működésével kapcsolatos központi és helyi dokumentumok egy része vidéki levéltárak különböző fondjaiban lelhető fel. A NEP országos központjának dokumentumaiból alapos válogatás is megjelent.

Gömbös politikai nézeteinek, illetve azok változásainak rekonstruálását nehezíti, hogy alkatából következően sohasem összegezte azokat rendszerezett formában, miként tették azt pl. Mussolini, Hitler vagy Magyarországon Szálasi Ferenc. Az ő esetében erre beszédei, illetve kisebb számban brosúrái, újságcikkei, rádióinterjúi adnak lehetőséget, melyekből bőséges válogatás is megjelent. A hivatalos megnyilatkozások tartalmát és hangnemét azonban – különösen azokat, amelyeket miniszteri és miniszterelnöki pozícióban tett – erősen befolyásolták a pillanatnyi politikai körülmények, s azokból fakadó taktikai megfontolások. Ezeket a hiányokat másodlagos forrásokból lehet és kell pótolni.

Fontos információkat tartalmaznak, s ez által jelentős segítséget adnak a biográfus számára azok a szép számban olvasható memoárok és naplók, amelyekben politikai pályatársak és más közszereplők tették közzé emlékeiket, véleményüket Gömbös személyiségéről, politikájának egészéről vagy egyes elemeiről, illetve azok hatásáról, társadalmi fogadtatásáról. Különösen fontosak közvetlen munkatársainak, barátainak feljegyzései. Informatív értékük okán közülük is ki kell emelnünk Kozma Miklós, Antal István és Lázár Andor munkáit, amelyek nemcsak értékeléseket, hanem hiánypótló és ezért nélkülözhetetlen adatokat is tartalmaznak Gömbös politikai pályaképének megrajzolásához. Ennél is nagyobb jelentősége van annak a hatalmas forrásértékű, Kozma későbbi naplófeljegyzéseinek töredékeit is tartalmazó dokumentációnak, amely a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában kutatható.

Az életpálya és Gömbös személyisége alakulásának, politikai tevékenységére gyakorolt hatásának rekonstruálásához jelentős segítséget nyújt a gazdag korabeli sajtó. Kutatásainkat – hasonlóan a levéltári anyag feltérképezéséhez – e tekintetben sem korlátoztuk a központi lapokra, hanem a vidéki újságok viszonylag széles körét is igyekeztünk bevonni vizsgálatunkba.

A ma már elkészíthetetlen interjúkat részben pótolja Révay József 1934-ben megjelent Gömbös-életrajza, mely gondos és szakszerű anyaggyűjtésre, a családtagoktól, pályatársaktól, egykori tanároktól, tiszt- és iskolatársaktól, gyerekkori játszópajtásoktól nyert információkra is épült. Jóllehet, a munka a regnáló miniszterelnök népszerűsítését szolgálta, egy kulturált, tapasztalt író-tanár-tudós alapos megfigyeléseit tartalmazza, ezért – megfelelő forráskritikával kezelve – hiánypótló információkat kapunk belőle Gömbös élete néhány szakaszának, illetve részkérdésének valóságghú rekonstruálásához.

A fenti források a történettudomány kialakult módszertani elveinek, a forráskritika bevett fogásainak alkalmazását igénylik, amelyek közül – a jelzett hiányok miatt – a megszokottnál nagyobb szerep jutott az analógiának és a komparatiztikának. A téma megközelítésének módja a szokványos történetírói módszereken túlmutató metodikai lehetőségek kiaknázását is szükségessé tette. A személyiség kialakulásának megismeréséhez elkerülhetetlen volt fontos pszichológiai és szociálpszichológiai szempontok figyelembe vétele. A gyermekkori élmények meghatározó szerepe miatt az általános jellegű lélektani alapismereteken túl támaszkodtunk a fejlődés-lélektani, ezen belül kiemelten a kamaszkort vizsgáló szakirodalomra. A társadalmi környezet és Gömbös, az egyén viszonyának, illetve az azt befolyásoló legfontosabb társadalmi jelenségek (antiszemitizmus, bűnbakképzés, kultuszteremtés stb.) értelmezését/értékelését szociálpszichológia munkák ismerete segítette. Mindezek hasznosításához adott fontos támpontokat a történeti pszichológia. A Gömbös politikai tevékenységének keretét szolgáló állami intézményrendszer, politikai pártok és egyesületek megkerülhetetlen és hangsúlyos vizsgálata politológiai, ezen belül hangsúlyozottan pártszociológiai és politikaelméleti megközelítést is igényelt. A többféle tudományág módszertanának párhuzamos használata nem jelenti a történeti szempont dominanciájának feladását; az értekezés nem átfogó interdiszciplináris elemzés, még kevésbé pszichohistóriai vagy politológiai szakmunka, hanem a fenti módszertani lehetőségeket is kiaknázni igyekvő, hagyományos történeti életrajz.

III. KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Az értekezés új tudományos eredményei elsősorban az életpálya új megközelítésű, egy meghatározott szempont alapján történő vizsgálatából, az ennek során alkalmazott sokrétű módszertanból és a több évtizedes kutatómunka során feltárt gazdag – vidéki levéltárak és lapok anyagait is felölelő – forrásanyag felhasználásából fakadnak.

1. Az értekezés először nyújt alapos áttekintést és kritikai elemzést arról, miként értékelték Gömbös Gyula személyiségét, politikusi tevékenységét a kortársak, illetve hogyan minősítették azt az 1945 utáni történeti szakirodalomban.
2. Az életpálya korai szakaszának minden eddiginél részletesebb vizsgálata lehetővé tette annak megítélését, gyermekkori élményei miben és milyen módon hatottak a későbbi politikus mentalitására.
 - a. A korai években, a kis szülőfalu gyermekközösségében kialakult központi helyének elvesztése azt követően, hogy kilencedik életévében periférikus

helyzetbe került Sopronban, majd ottani küzdelme korábbi pozícióinak ismételt megszerzésért, az ennek során tanúsított kitartás és szervezőkészség sikere életre szólóan megteremtette benne a vágyat a vezető szerep kivívására, minél nagyobb közösségek irányítására.

- b. A lakóhely, a családi viszonyok és az iskolák hatásainak elemzése alapján bizonyítottnak látjuk, hogy az e környezetben szerzett élmények meghatározó módon befolyásolták Gömbös későbbi politikai krédója két, egymással összefüggő, alapvető elemének, nemzeti elkötelezettségének és agrárius nézeteinek kialakulását.
 - c. Politikusi mentalitásának, politikai módszereinek alakulását erősen motiválta a gyermekkorban kialakult személyiségjegyeit felerősítő katonai képzés. E mentalitás központi eleme volt az, hogy a minden helyzetben és közegben irányítani akaró Gömbös az általa felismert bonyolult helyzeteket is katona módjára, leegyszerűsítve szemlélte és igyekezett megoldani, a társadalmat is olyan egységes közegnek szerette volna látni, és olyanná alakítani, mint amilyen a hadsereg.
3. A „nagy háború”, a forradalmak és az ellenforradalom időszakában tanúsított magatartása, leírt gondolatai bizonyítják, hogy politikai nézeteinek sarkpontjai – az ország területi integritásának megőrzése/visszaállítása; a társadalom nemzeti/faji alapon történő megszervezése az egység jegyében; a liberalizmus és marxizmus elítélése és kíméletlen harc azok képviselői ellen; az agrárérdekek preferálása a merkantil ágazatokkal szemben; a zsidóság korlátozása minden téren; mindezek érvényre juttatása erős központi hatalom, ha kell, diktatúra által – már 1920-ra kialakultak. Ezek képezték a *fajvédő politika* alapjait, melynek tartalma nem szűkíthető az antiszemitizmusra, az csak egyik, negatív eleme. Ezzel egyenrangú összetevője volt a magyarság „felemelésének” – gazdasági és kulturális erősítésének – követelése és ígérete.
 4. Az értekezés a korábbi értékeléseknél differenciáltabb és árnyaltabb képet ad Gömbösnek Horthy kormányzóhoz és Bethlen Istvánhoz fűződő viszonyáról, bizonyítva, hogy a miniszterelnökkel akkor sem szakadt meg a kapcsolata, és néhány kérdésben akkor is együttműködtek, amikor Gömbös a kormánypártból kilépve az ellenzéki Fajvédő Párt vezéréként nyíltan bírálta a kormányt. A hatalom birtokosai ekkor is olyan politikusnak tartották, aki a fennálló rendszeren belül kínál új, a halmozódó feszültségekre is megoldást kínáló alternatívát. Nagyrészt ez tette lehetővé, hogy a válság nyomán kialakult helyzetben ő kapjon megbízást kormányalakításra.
 5. Korai, fajvédő korszakában kialakult politikai nézeteit a miniszterelnöki programmal és politikai gyakorlattal, intézkedésekkel összevetve bizonyítottnak látjuk, hogy Gömbös a központi végrehajtó hatalom birtokosaként is az 1920-as

- évek elején megfogalmazott céljait kívánta megvalósítani, azaz: kormányfóként sem adta fel fajvédő nézeteit és annak egyik meghatározó összetevőjét, az antiszemitizmust, csak – kényszerből fakadó taktikai megfontolásból – nem hangoztatta azokat nyilvánosan.
6. Gömbös miniszterelnökségének első éveiben – a számára kedvezőtlen hatalmi viszonyok miatt – legfontosabb feladatának azt tartotta, hogy megteremtse a Bethlent követő hatalmi elit megtörését szolgáló, azt követően pedig saját korlátlan hatalmát biztosító politikai bázist. Ezért az értekezésben – a korábbi Gömbös-biográfiáktól eltérően – e kérdés vizsgálata a kormányzati politikánál nagyobb teret kapott.
 - a. A kormánypárt szervezett tömegpárttá történő átalakításának, az ország valamennyi településére kiterjedő és az egész lakosságot átfogó kiépítésének célja volt
 - a többi politikai párt felszámolása, egypártrendszer kialakítása,
 - a hatalom teljes kisajátítása az egyeduralkodóvá váló párt választási győzelme révén,
 - a párt segítségével a társadalom életének totális megszervezése, a civil kezdeményezések, a társadalmi önszerveződés felszámolása,
 - a helyi szervezetek keretében tartott pártoktatás, a párt irányítása alatt működő sajtó (és a közoktatás) segítségével a társadalom szellemiségének átformálása, az „egységes magyar világnézet” kialakítása.
 - b. A hierarchikus felépítésű, végtelenen centralizált irányítású pártot a „Vezér”, Gömbös Gyula politikai céljai korlátlan érvényesítésének eszközévé kívánták tenni. Ezt szolgálta többek között az is, hogy valamennyi szervezeti szint vezetőit személyesen Gömbös nevezte ki, akik neki írásban tettek hűségesküt, utasításainak feltétlen végrehajtását vállalva.
 - c. A szervezőmunka sikeres befejezéséig a miniszterelnöknek szüksége volt a vele az 1920-as évek elejétől együttműködő jobboldali társadalmi egyesületek támogatására és további politikai szövetségesekre. Az értekezés a korábbi feldolgozásoknál részletesebben és mélyebben mutatja be az erre irányuló törekvéseket, azok eredményeit és ellentmondásait.
 7. Gömbös és munkatársainak ezzel kapcsolatos megnyilatkozásai, a kormánypárt dokumentumai és sajtóközleményei egyértelműen igazolják, hogy Gömbös nemcsak a kormánypárt, hanem az egész nemzet vezérének tekintette magát. Ennek gyakorlati érvényesítését szolgálta a személye körül kialakítani kezdett kultusz, a vezéreszme propagálása.
 8. Gömbös államról alkotott felfogása, a NEP-szervezés gyakorlata és a vezérkultusz megteremtésére irányuló törekvése nem más, mint egy *diktatórikus vezéri állam* programja és kezdeti realizálása. Olyan államé, melynek sem kiépítése érdekében,

sem működése idején – Gömbös tervei szerint – nem alkalmaznak fizikai terrort. Ez a szisztéma minden lényeges elemében megfelel egyrészt a modern tömegdiktatúrák kritériumainak, másrészt nem más, mint az 1920-as évek elején általa megfogalmazott elgondolás, a „lelkek feletti uralmon alapuló” diktatúra részletes kifejtése és megvalósítási kísérlete.

9. A politikai nézetek, a politikusi mentalitás és a hatalomgyakorlás módszereinek, intézményeinek összehasonlító vizsgálata alapján bizonyítjuk:
 - a. Gömbös nem másolta Mussolinit és Hitlert, mivel az övékéhez hasonló nézetei már náluk korábban és azt megelőzően kialakultak, hogy megismerhette őket.
 - b. A kétségtelen hasonlóságok, egybeesések oka nem a másolás, hanem az, hogy hasonló gondokkal küszködő országok hasonló nézeteket valló politikusai hasonló válaszokat adtak a felvetődő problémákra.
 - c. Miniszterelnökként alkalmazott vagy felhasználni kívánt olyan módszereket, amelyek a két diktátor gyakorlatát jellemezték, ez azonban nem másolás volt, hanem adaptáció. Az pedig természetesnek tekinthető, hogy egyes kérdésekben a hozzá hasonló elveket valló politikusoknál keresett követhetőnek vélt mintákat.
10. Gömbös Gyula – szemben a kortársak és az utókor szélsőséges értékeléseivel – nem volt sem hős, se sátán. Ember volt a maga erényeivel és esendőségeivel, gyarlóságaival. Nem alantas és gonosz célok, hajlamok – inkább általa nemesnek vélt törekvések vezérelték. *Hite* szerint mindazzal, amit tervezett és tett, a magyar nemzet/faj üdvét szolgálta. Egy politikust azonban nem csak szándékai, tervei minősítenek, sokkal inkább politikájának – tetteinek, intézkedéseinek és pozíciójából adódó hatásai miatt: szavainak – következményei. Ebben a vonatkozásban a negatívumok domináltak a halálát követő szűk évtizedben. Nem alaptalanul hivatkoztak rá miniszterelnök utódai és volt munkatársai, akik tevékeny szerepet játszottak a zsidókat korlátozó, majd megsemmisítésüket eredményező intézkedések meghozatalában, s abban, hogy Magyarország belépett a számára végzetesnek bizonyult háborúba. Gömbös tehetséges ember, jól képzett katona volt, aki politikusként is ért el sikereket. Tehetségének e téren történő, valóban az ország érdekeit szolgáló kamatoztatásában azonban megakadályozták ehhez szükséges ismereteinek hiányosságai, személyiségéből és katonai képzettségéből fakadó autoriter mentalitása, jobboldali radikális politikai felfogása. Ez volt az oka annak is, hogy – ellentétben több kortárs politikussal és későbbi méltató értékelésével – nem vál(hatott) államférfivá.

IV.
A DISSZERTÁCIÓ TÉMAKÖRÉBŐL KÉSZÜLT JELENTŐSEBB
PUBLIKÁCIÓK

1. *A Nemzeti Egység Pártjának megszervezése és taglétszámának alakulása Baranya megyében (1932–1936)*. Pécs: Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar, 1982. 116 p. (Acta Historica; 1.) (ISBN:963 641 104 2)
2. Ziele und Methoden bei der Organisierung der Nationalen Einheitspartei in Ungarn 1932-1936. *Specimina nova dissertationum ex Instituto Historico Universitatis Quinqueecclesiensis de Iano Pannonio Nominatae*. Pars secunda 1985:(2) pp. 17–39. (1985)
3. Ideológiai elemek a NEP Országos Központjának kiadványaiban. In: Szita László (szerk.): *Baranyai Helytörténetírás, 1987–1988*. 555 p. Pécs: Baranya Megyei Levéltár, 1988. pp. 289–314
4. Diktatúra – olasz mintára: (A Gömbös-csoport az államról a harmincas évek első felében). *Valóság*, 31:(1) pp. 66–76. (1988)
5. A kormánypárt és a közigazgatás a Dunántúlon a totalitárius törekvések idején (1932–1936). In: Ránki György (szerk.): *Állam és társadalom a pannon térségben a két világháború között: Nemzetközi Kultúrtörténeti Szimpozion Megersdorf, 1985*. Kőszeg. 486 p. Szombathely: Vas megyei Önkormányzat, 1992. pp. 442–486. (Internationales Kulturhistorisches Symposion Megersdorf; 17.) (ISBN:963-7183-06-X, 963 7227 06 7)
6. A kormánypárt és a választások. (A NEP és a MÉP helyi szervezeteinek feladatai az 1935. és 1939. évi választások idején) *Századok*, 128:(6) pp. 1165–1198. (1994)
7. Gömbös Gyula és a nemzeti gondolat: Gömbös Gyula nézetei a nemzetről az 1910–1920-as években. In: Lengvári István (szerk.): *In memoriam Barta Gábor: Tanulmányok Barta Gábor emlékére*. 486 p. Pécs: JPTE TK Kiadói Iroda, 1996. pp. 417–431. (ISBN:963 641 475 0)
8. Women in Hungary in the 1930s: The Role of Women in the Party of National Unity. *East Central Europe / L'Europe du Centre Est*, 20–23:(1) pp. 201–218. (1996) Women and Power in East Central Europe.
9. A Gömbös-kormány Nemzeti Munkaterve és a fajvédelem. In: Hanák Péter, Nagy Mariann (szerk.): *Híd a századok felett: Tanulmányok Katus László 70. születésnapjára*. 508 p. Pécs: University of Pécs, 1997. pp. 409–428. (ISBN:963 64 1593 5)
10. Gömbös pártja. *A Nemzeti Egység Pártja Országos központjának dokumentumai 1932–1939*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 1998. 416 p. (ISBN 963 9123 41 2)
11. A Nemzeti Egység Pártja a magyarországi kormánypártok sorában. In: Fischer F, Majoros I, Vonyó J (szerk.): *Dél-Európa vonzásában: Tanulmányok Harsányi Iván 70. születésnapjára*. 405 p. Pécs, University Press, 2000. pp. 363–383. (ISBN:963-641-687-7)
12. *Gömbös Gyula és a jobboldali radikalizmus: Tanulmányok*. Pannónia Könyvek, Pécs 2001. 175 p. (ISBN 963 9079 75 1)
13. Akart-e Gömbös diktatúrát? In: Püske Levente, Valuch Tibor (szerk.): *Mérlegen a XX. századi magyar történelem: értelmezések és értékelések*. 538 p. Konferencia helye, ideje: Debrecen, Magyarország, 2002. 08. 29. – 2002. 08. 31. Budapest; Debrecen: 1956-os Intézet; Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, 2002. pp. 189–199. (Jelenkortörténeti műhely; 3.) (ISBN:963-472-707-7)
14. Gömbös Gyula: Egy politikuspálya vitatott kérdései. In: Kosáry Domokos (szerk.): *A magyar történelem vitatott személyiségei*. 137 p. Budapest: Kossuth Könyvkiadó, 2003. pp. 31–82. (A magyar történelem vitatott személyiségei; 2.) (ISBN:963-09-4467-7)
15. Miniszterelnök akarsz-e lenni, vagy Vezér? Kortársak Gömbös Gyuláról. *Rubicon*, 7-8: pp. 52–65. (2003)

16. Gömbös Gyula: *Válogatott politikai beszédek és írások*. Szerkesztette és az utószót írta: Vonyó József. Osiris Kiadó, Budapest, 2004. 792 p. (ISBN 963 389 667 3, ISSN 1585-4256)
17. Gömbös Gyula és a zsidókérdés. In: Paksy Z (szerk.): *Az antiszemitizmus alakváltozatai. Tanulmányok*. 219 p. Zalaegerszeg: Zala Megyei Levéltár, 2005. pp. 18-43. (ISBN:963 7226 56 7)
18. Tentative de l'organisation totale de la société hongroise sous le gouvernement de Gyula Gömbös. In: Catherine Horel, Traian Sandu, Fritz Taubert (szerk.): *La Périphérie du fascisme: spécification d'un modèle fasciste au sein de sociétés agraires le cas de l'Europe centrale entre les deux guerres*. 187 p. Paris: L'Harmattan Kiadó, 2006. pp. 57--67. (Cahiers de la nouvelle Europe; 6.) (ISBN:2 296 01187 X)
19. Identitásteremtési kísérletek az átalakított kormánypártban (Nemzeti Egység Pártja 1932-1936). In: Réfi A, Sziklai I (szerk.) *Politikai pártok a 19-20. században: Tanulmányok*. Budapest: MTA-TKI, 2008. pp. 107-130. (ISBN:978 963 508 571 2)
20. Másolta-e Gömbös Mussolinit vagy/és Hitlert? *Századok Füzetek: A Magyar Történelmi Társulat és a Századok kiadványa* 5: pp. 19-58. (2009)
21. Gömbös Gyula jobboldali radikalizmusa. In: Romsics Ignác (szerk.): *A magyar jobboldali hagyomány 1900-1948*. 576 p. Budapest: Osiris Kiadó, 2009. pp. 243-274. (ISBN:978-963-276-030-8)
22. Gömbös kormánypártjának ideológiája és programja. *Századok*, 145:(1) pp. 3-38. (2011)
23. Gömbös fajvédő csoportja és a numerus clausus. In: Molnár Judit (szerk.): *Jogfosztás - 90 éve: Tanulmányok a numerus claususról*. Budapest: Nonprofit Társadalomkutató Egyesület, 2011. pp. 106-120. (ISBN:978-963-08-2657-0)
24. „...olasz narancsfa magyar talajban nem élhet meg...” Gömbös ideológiai nézetei és azok forrásai. In: Feitl István (szerk.): *Nyitott/zárt Magyarország: Politikai és kulturális orientáció 1914-1949*. Budapest: Napvilág Kiadó, 2013. pp. 54-76. (ISBN:978-963-338-358-2)
25. Ein Versuch der Ablösung der herrschenden Schicht durch eine neue Partielite in Ungarn (1932-1936) In: Tilcsik György (szerk.) *Führungsschichten im pannonischen Raum zwischen 1890 und 1945: Internationales Kulturhistorisches Symposium Mogersdorf 2007*. Szombathely: Vas Megyei Levéltár, 2014. pp. 29-45. (*Internationales Kulturhistorisches Symposium Mogersdorf* 37.) (ISBN:978-963-7183-17-1)
26. *Gömbös Gyula*. Napvilág Kiadó. Budapest, 2014. 293 p. (ISBN: 978-963-338-364-3)
27. A magyarországi fajvédők és a sport. In: Majoros István, Antal Gábor, Háda Béla, Hevő Péter, Madarász Anita (szerk.) *Hindu istenek, sziámi tigrisek. Balogh András 70 éves*. 580 p. Budapest: ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történelmi Tanszék, 2014. pp. 547-557. (ISBN:978-963-284-502-9)